

בסוגית "המגביה מציאה לחבירו"

הרב יעקב ליבי

גמי ב"מ ח.

"אמר רמי בר חמא: זאת אומרת המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, דאי סלקא דעתך לא קנה חבירו, תעשה זו כמי שמונחת ע"ג קרקע וזו כמי שמונחת ע"ג קרקע ולא יקנה לא זה ולא זה, אלא ש"מ המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו.

אמר רבא: לעולם אימא לך המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, והכא היינו טעמא, מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, תדע! שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב לי פטור, ושותפין שגנבו חייבים, מאי טעמא? לאו משום דאמרין מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה? – ש"מ".

בביאור ההבדל בין דין "התופס לבע"ח וכו'" לבין דין "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" אומר רש"י שם:

"לעולם אימא לך לא קנה חבירו – היכא דמגביה לא התכון לקנות בה כלום, וטעמא אמר לקמן (דף ו.) דהוי תופס לבע"ח במקום וכו'" " והכא – דקתני במתניי שניי שהגביהו מציאה קני, מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה".
"תדע – דאפי' אמר לא קנה חבירו, היכא דהגביה כולה לדעת חבירו, הכא דהגביה לעצמו ולחבירו קני משום מיגו".

מדבריו נראה שרש"י מבאר בסוגיתנו שהדין "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" בא לפתור את הבעיה של "התופס לבע"ח במקום שחב לאחריים". למרות שבעלמא נקטינן "שלא קנה חבירו" במקום ש"זכי לנפשיה" כן "קנה חבירו".

בסברת הדבר ניתן לאמר שכשאדם מגביה מציאה לחבירו מבלי שזוכה בחלק מהמציאה לעצמו, אין למגביה צד זכותי במציאה, אלא הוי רק שליח לזה שמגביה עבורו מדין "זכין לאדם שלא בפניו", בזה יש את הדין "התופס לבע"ח במקום שחב לאחריים לא קנה חבירו" וכפי שמסביר רש"י בדף י. זו"ל:

"הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחריים – כאדם הבא מאיליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו, ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר, ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים".

במקום שהמגביה זוכה בחלק מהמציאה לעצמו, הוי המגביה כבע"ח עצמו ואז יש לו זכויות תפיסה בחפץ ולכן יכול אף לזכות את המציאה לבע"ח אחר מדין "זכין לאדם שלא בפניו" ואין את הדין "התופס לבע"ח במקום שחב לאחריים וכו'".

לפי שיטת רש"י בסוגיתנו יצא שהדין "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" המובא בגמי' (לקמן ט:): בענין עשיר התופס פאה לעני אינו אותו "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" שבסוגיתנו, שהרי שם העשיר לא זוכה כלום לעצמו אלא רק לעני. כנראה שרש"י רומז על כך בסוגיה שם:

"מיגו דזכי לנפשיה – דאי בעי הוי זכי לנפשיה אם הגביה לעצמו".

לפי רש"י יקשה מה מוכיח רבא מ"שותפין שגנבו", הרי שם הבעיה שלא מועלת השליחות מצד "שאיין שליח לדבר עבירה" ומה שייך שם לומר "מיגו דזכי לנפשיה"? מתוך כך מבאר "הברכת שמואל", שכל החסרון של שליחות קיימת רק במקום שהשליח עושה את מעשה הקנין למשלח, בזה חדשה התורה ש"איין שליח לדבר עבירה" ותפיסה המחייבת אחרים לא תועיל, אבל אם השליח עושה את מעשה הקנין בעצמו ורק מזכה למשלח את תוצאת הקנין בכה"ג אין עוד את החסרונות הללו ולכן תועיל השליחות על כך. זהו חידושו של רבא ב"מיגו דזכי לנפשיה וכו'" שאז אין את הבעיה של "תופס לבע"ח וכו'".

תוס' חולק על שיטת רש"י, שהרי תוס' בכתובות (פד:) ד"ה "ואמר ר"י וכו' לא קנה" שואל:

"וא"ת, דאמרינן בפ"ק דמציעא, ר"נ ור"ח דאמרי תרויהו: המגביה מציאה לחבירו ל"ק חבירו, מאי טעמא? דהוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחריים, והתופס וכו' לא קנה, וא"כ, ר"י דאמר התם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו סבר דהתופס לבע"ח קנה? וי"ל, דשאני מציאה דאיכא למימר מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה, מה שאין כן הכא". מהתוס' מוכח שהדין "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" שנאמר במציאה קיים גם במקום שאין הזוכה קונה בחלק מהמציאה לעצמו. לפי"ז יקשה מה ההבדל בין הדין "המגביה מציאה לחבירו וכו'" לבין הדין "מיגו דזכי לנפשיה וכו'":

הנראה לומר בשיטת תוס' שקיים הבדל בסיבת הזכיה של המקבל בין אם זה מטעם "התופס לבע"ח לבין אם הוא מטעם "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" למרות שלגבי מגביה מציאה לחבירו לא יתבטא ההבדל בדין.

רמי בר חמא סובר "המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו". הגמ' לקמן(דף י.) מסבירה את טעם הדבר שזה מדין "התופס לבע"ח וכו' קנה חבירו". את סברת המ"ד שסובר "התופס לבע"ח וכו' קנה חבירו" מסביר תוס' גיטין(דף יא:): ד"ה "ש"מ" וז"ל:

"היינו משום שהוא שליח, וקונה אפי' בע"כ (של החייב) לפי שהוא חייב, כאילו תפס הוא עצמו".

את סברת החולקים על רמב"ח וסוברים "התופס לבע"ח וכו' לא קנה" מסביר שם רש"י שזה משום "דלא כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו מאחר שלא שלחו". גם מי שסובר "לא קנה" מטעם שליחות יכול לסבור "מיגו דזכי לנפשיה וכו'" שהרי דין זה אינו פועל מטעם שליחות אלא מטעם קנין כפי שיתבאר לקמן.

התוצאה של כל קנין הוא שינוי בעלים. בד"כ פועל הקנין ע"י כך שהקונה עושה מעשה המורה את בעלותו על החפץ ובכך חל הקנין המשפטי הקובע שהוא יהיה בעליו של חפץ זה. פעולת הקנין אינה יכולה להעשות ע"י אדם אחר (מבלעדי הקונה או המוכר) שהרי אז אין במעשה הקנין שום הוראת בעלות. החידוש בדין "מיגו דזכי לנפשיה" הוא שאדם כן יכול לעשות פעולה קניינית שתפעל לטובת אחר אם עושה הקנין יכול לקנות את החפץ לעצמו, שהרי אז לפעולת הקנין שלו יש כח להורות על בעלות ובכה"ג יכול גם לזכות לאחר את תוצאת הקנין.

בזה מתבאר היטב מדוע הדין " מיגו דזכי לנפשיה וכו'" יכול לפעול גם במקום שהדין " התופס לבע"ח וכו'" לא יכול לפעול, ולכן גם במקום שבמעשה הקנין הוא חב לאחריים או

שהוא עושה מעשה עבירה ג"כ פועל הדין "מגו דזכי לנפשיה וכו'", שהרי חסרונות אלו חודשו בדיני שליחות ולא בדיני קנינים. בזה מובנים דברי התוס' דלעיל שר"י סובר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו למרות שהוא סובר " התופס לבע"ח וכו' לא קנה " וזה מטעם "מיגו דזכי לנפשיה וכו'".

[בסיבת הדבר שצריך גם לפי התוס' בשותפין שגנבו ששניהם יעשו את מעשה הגניבה, ולא מועיל שאחד יעשה לחבירו מטעם "מיגו דזכי וכו'" לבד ? צ"ל כפי שמבואר בקצוה"ח שלענין עבירה אין לחייב אדם בכה"ג שהוא לא עושה מעשה גניבה וצריך שתהיה גם פעולה, אך גם כששניהם עושים יחד את מעשה הגניבה, הקנין פועל מטעם "מיגו דזכי לנפשיה וכו' מפני שאף אחד מהשותפין לא עושה מעשה קנין המועיל בפני עצמו אלא בסיוע חבירו].

